

Eeva Harhala
Kirjoittaja työskentelee eläinaineksen asiantuntijana Fabassa sekä hankekoordinaattorina Satafoodin ja Faban hankkeessa.

KUVAT SANNA LOHENOJA & PIXABAY.COM

Vältä investoinnin jälkeen vaanivat karikot

Investoinnin jälkeiset kaksi ensimmäistä vuotta ovat maitotilan tuloksen kannalta kriittisimmät. Velkaa on paljon ja kassa tyhjä, joten tuotos on saatava nousuun, jotta laskut ja lainat saadaan maksettua ja tila pysyy elinkelpoisena. Sudenkuoppia on monia, niiden joukosta pitäisi luovia kompastumatta ja löytää omat menestystekijät. Mutta miten?

Monessa investointihankkeessa omat kyvyt tulee yliarvioitua ja laajennuksen kerrannaisvaikutukset unohdetaan helposti.

Satafoodin ja Faban yhteishankkeessa "Investoinnin jälkeen – maitotilan kasvupaketti" etsitään toimintamalleja, joiden avulla saadaan yhä useampi maitotila menestymään investoinnin jälkeen. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen osarahoittama hanke on suunnattu alueen investoineille tai sitä suunnitteleville maitotiloille.

Kun investointi ei tuo toivottua tulosta

Tilastojen mukaan maidontuotanto on siirtymässä idästä länteen, mikä tekee Etelä-Pohjanmaasta maidontuotannon kasvualueen. Tilastoista on kuitenkin luettavissa, että alueen maidontuotannossa on vielä kehittämistä.

Vuoden 2023 tuotosseurantatulosten mukaan Etelä-Pohjanmaan alueella keskimääräinen karjakoko oli 68,7 lehmää, kun koko valtakunnan tasolla se oli 59,6 lehmää. Vastaavasti keskituotos oli 10 011 kiloa, kun valtakunnan keskiarvo oli 10 162 kiloa.

Tuloksista on pääteltävissä, että maatalouden rakennemuutoksen vaikutuksesta Etelä-Pohjanmaalla karjakoot ovat kasvaneet, mutta keskituotos on silti jäänyt valtakunnan tason tuntumaan. Eli tuotokset eivät ole nousseet siinä tahdissa, mitä olisi investointien perusteella voinut odottaa.

Syitä keskituotoksen laahaamiseen investoinnin jälkeen on yhtä monia kuin siitä kärsiviä tiloja. On karjaan liittyviä terveyshuolia, huonoja satovuosia, jaksamishaasteita, taloudellisia haasteita, kriisejä ja katastrofeja. Investoinnin jälkeen -hankkeen tavoite on kartoittaa nämä yleisimmät riskit ja niiden taustavaikuttajat, jotta useampi tila pystyisi välttämään niitä tulevaisuudessa ja saisi investointinsa onnistumaan.

Hankkeessa järjestetään pienryhmätoimintaa, koulutuksia ja retkiä, joiden tavoitteena on jalkauttaa paitsi tietoutta riskien välttämisestä ja menestystekijöiden saavuttamisesta, myös tuoda tuottavuusajattelu esiin kaikkiin maitotilan osa-alueisiin. Myös niihin, joissa sitä ei ole aiemmin ehkä huomattu ajatella, kuten eläinainekseen, tilan sisäisiin prosesseihin sekä yhteistyökuvioihin.

Määrittele tavoitteesi

Hankkeen ensimmäisen osion tavoitteena oli selvittää, mitkä tekijät yhdistävät investoinnin jälkeisistä haasteista kärsiviä tiloja. Taustamateriaalia kerättiin haastattelemalla neuvonnan, tutkimuksen ja rahoituksen aloilta maatalouden sidosryhmien edustajia, joilla on kokemusta sekä onnistuneista että epäonnistuneista investoinneista.

Yrittäjältä voi tilakoon kasvaessa hämärtyä, mihin omat voimavarat kannattaa kohdentaa. Mitkä ovat tärkeimpiä tehtäviä ja mitkä voisi ulkoistaa?

Yrityksen strategia pitäisi olla selvillä ennen investointia.

Useampi haastateltava aloitti kysymällä, mikä lasketaan menestykseksi? Se sai myös haastattelijan hämilleen: totta tosiaan, miten menestyminen määritellään? Onko se sitä, että pärjätään, selvitään hengissä?

Menestyminen onkin helpoiten määriteltävissä yrityksen strategian kautta, jonka pitäisi olla selvillä ennen investointia. Jos yrityksen strategia on "pitää lehmiä", on myös menestymisen mittari erilainen kuin silloin, jos strategia on "tehdä mahdollisimman hyvää taloudellista tulosta".

Talousasiat on oltava hallussa

Talousriskit lienevät yleisin tiedossa oleva riski investoinnin jälkeisessä ajassa, ja ne ovat monen tekijän summa. Joko laskelmat ovat ylioptimistiset, riskejä ei ole huomioitu riittävästi tai tulee yllättäviä kustannusmuutoksia. Lainaa on paljon, tuotanto muuttunut ehkä suurestikin ja opiskeltavaa riittää.

Haastateltavat korostivat yrittäjien talousosaamisen tärkeyttä, oli investoinnin koko tai laatu mikä tahansa. Talousasiat pitäisi olla järjestyksessä jo ennen investoinnin suunnittelun aloittamista, jotta voidaan todeta, onko

Eläinten hankinta on pitkäaikainen prosessi, joka kannattaa aloittaa hyvissä ajoin ennen investointia.

investointi ylipäätään mahdollista. Eräs haastateltavista totesikin: ”Ei ole katastrofi, jos investointia ei tehdä. Sen sijaan kannattamattoman investoinnin tekeminen on katastrofi.”

Maatilojen investointeja tarvitaan, sillä suomalaisessa maataloudessa on paljon korjausvelkaa. Osa haastateltavista oli myös sitä mieltä, että Suomessa on tiloja, joilla olisi kaikki avaimet tuotannon kasvattamiseen ja investointiin, mutta riskit tiedostetaan liian hyvin ja investointi jätetään tekemättä.

Varaudu eläinten hankintaprosessiin

Yksi yleisimmistä yllättävistä kustannusmuutoksista on eläinten laatu ja niiden hankinta. Hankintaa ei ehkä ole suunniteltu riittävän hyvin, siihen ei ole varauduttu budjetissa tai hankitut eläimet eivät ole laadultaan riittävän hyviä. Pahimmillaan riskillä ostettujen eläinten mukana saadaan tilalle tarttuva tauti, joka vaikuttaa myös jo olemassa olevan karjan terveyteen ja tuotokseen.

Eläinten hankinta on pitkäaikainen prosessi, joka kannattaa aloittaa hyvissä ajoin ennen investointia. Hankinnassa täytyy miettiä, minkä ikäryhmän eläimiä ostetaan, minkä verran ja missä vaiheessa: onko tiloja kasvattaa ylimääräisiä vasikoita ja hiehoja, vai onko ostettava lopputiineitä hiehoja ja lypsäviä lehmiä vasta sitten, kun rakennukset ovat valmiit?

Jotta lainanlyhennyksiin päästään kiinni, on lehmät saatava lypsämään ensimmäisen kahden vuoden aikana.

Hankkeen pienryhmissä paneudutaan eläinten hankintaan, määriin ja aikatauluihin, sekä siihen, miten välttää navetan ylitäyttö tulevaisuudessa. Eläinlääkärin avulla perehdytään tarttuvien sairauksien välttämiseen ja niistä aiheutuvaan taloudelliseen riskiin. Salmonellan välttäminen on kaikille eläinkaupassa varmasti itsestään selvyys, mutta tarttuvien sorkkasairauksien saneeraamisen kustannus voi olla monelle tuntematon.

Tuotanto heti rullaamaan

Jotta lainanlyhennyksiin päästään kiinni heti alkuvaiheessa, on lehmät saatava lypsämään ensimmäisen kahden vuoden aikana. Monessa investointihankkeessa omat kyvyt tulee yliarvioitua ja laajennuksen kerrannaisvaikutukset unohdetaan helposti. Kun lehmiä on yhtäkkiä kaksin- tai kolminkertaisesti aiempaan verrattuna, on myös poikimisia, siemennyksiä ja

rehuntekotarvetta samanveroisesti. Helposti hämärtyy, mihin näistä kannattaa omat voimavaransa kohdentaa, mitkä ovat tärkeimpiä tehtäviä ja mitkä voisi ulkoistaa. Haastateltavan sanoin: kaiken muun voi ulkoistaa, paitsi johtamisen.

Kaiken keskiössä on ihminen, yrittäjä itse. Kun yrittäjä menestyy, myös yritys menestyy. Talouteen ja tuotokseen liittyvät asiat käyvät helposti mielen päälle, varsinkin epäonnistuessaan, minkä vuoksi on pyrittävä välttämään yrittäjän voimavaroihin ja hyvinvointiin kohdistuvia riskejä.

Hankkeessa perehdytään tarkemmin myös muihin, ulkopuolelta tuleviin riskeihin. Millaisia sopimuksia yhteistyötilojen kanssa voi ja kannattaa tehdä, millaisia sopimuksia henkilökohtaisessa elämässä pitäisi tehdä? Pitääkö olla avioehto, entä mitä edunvalvontavaltuutukseen pitää kirjata?

Miten tulevaisuudessa pitää varautua uusiin vastuullisuusvaatimuksiin, esimerkiksi rahoituksen ehtona? Entä miten EU-politiikka ja tuleva ohjelmakausi vaikuttaa päätöksiin, joita nyt pitäisi tehdä? Miten toimin työnantajana siten, että työntekijät pysyvät töissä ja voivat hyvin?

Työkaluja pienryhmätoiminnasta

Meneillään olevaan hankkeeseen halutaan investoineita tai sitä suunnittelevia maitotiloja, joiden avulla voidaan testata ja muokata toimintamalleja, jotta niistä saataisiin monistettavia ja mahdollisimman hyvin tarkoitustaan palvelevia. Pienryhmätoimintaan osallistuvat tilat saavat hankkeen puolesta tilakäynnin, jossa eläinaineksen asiantuntija, hedelmällisyysasiantuntija ja eläinlääkäri perehtyvät tilan tunnuslukuihin, tuotantoon ja toimintoihin ja antavat neuvoja, vinkkejä ja laskelmia tuotannon ja kannattavuuden parantamiseksi.

Tilakäynnin lisäksi hanketilat saavat osallistua pienryhmätoimintaan, jossa asiantuntijoiden johdolla perehdytään investoinnin riskeihin ja niiden välttämiseen. Hankeaikaa on toukokuun 2026 loppuun asti ja hankeajalle on tarkoitus sisällyttää myös ulkomaanmatka, jossa perehdytään tanskalaisten tilojen yhteistyömalleihin. Hanketilaksi hyväksytään kaikki Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella olevat maitotilat. •

Kiinnostuitko?
Ilmoittaudu mukaan tästä!